

**MINTAQAVIY TRANSPORT TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA
MARKETINGDAN SAMARALI FOYDALANISH**

¹Djabbarova Zilola Saburovna

²Kurambayeva Dilbar Saburbayevna

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi
dilfuza_babajanova@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada mintaqaviy transport tizimini rivojlantirishda marketing strategiyalarining ahamiyati va samaradorligi tahlil qilinadi. Transport xizmatlarini yaxshilash va yo'lovchilarning jamoat transportidan foydalanish darajasini oshirish uchun marketing tamoyillaridan qanday foydalanish mumkinligi o'rganiladi. Tadqiqot davomida transport sohasida segmentatsiya, brend yaratish, innovatsion texnologiyalarni joriy qilish, narx siyosatini moslashtirish hamda reklama va axborot yetkazish strategiyalarining jamoat transporti samaradorligiga ta'siri tahlil qilinadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, marketing yondashuvlaridan to'g'ri foydalanish yo'lovchilar oqimini oshirish, xizmat sifatini yaxshilash va transport tizimining barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: transport marketingi, jamoat transporti, innovatsion texnologiyalar, segmentatsiya, tarif siyosati, yo'lovchi oqimi, raqamli marketing, xizmat sifati, brend yaratish, kommunikatsion strategiyalar.

**ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МАРКЕТИНГА В
РАЗВИТИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ТРАНСПОРТНОЙ СИСТЕМЫ**

Джаббарова Зилола Сабуровна

Курамбаева Дильбар Сабурбаевна

Независимый студент Ургенчского государственного университета имени Абу Райхана Беруни
dilfuza_babajanova@mail.ru

Аннотация. В данной статье анализируется значение и эффективность маркетинговых стратегий в развитии региональной транспортной системы. Исследует, как принципы маркетинга можно использовать для улучшения транспортных услуг и увеличения использования пассажирами общественного транспорта. В ходе исследования анализируется влияние сегментации, создания брендов, внедрения инновационных технологий, корректировки ценовой политики, стратегии рекламы и доставки информации на эффективность общественного транспорта в сфере транспорта. Результаты показывают, что правильное использование маркетинговых подходов способствует увеличению пассажиропотока, повышению качества обслуживания и обеспечению стабильности транспортной системы.

Ключевые слова: транспортный маркетинг, общественный транспорт, инновационные технологии, сегментация, тарифная политика, пассажиропоток, цифровой маркетинг, качество обслуживания, построение бренда, коммуникационные стратегии.

EFFECTIVE USE OF MARKETING IN THE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL TRANSPORTATION SYSTEM

¹Dzhabbarova Zilola Saburovna

²Kurambayeva Dilbar Saburbaevna

Independent student of Urganch State University named after Abu Rayhan Beruni

dilfuza_babajanova@mail.ru

Abstract. *This article analyzes the importance and effectiveness of marketing strategies in the development of the regional transport system. Explores how marketing principles can be used to improve transportation services and increase passenger use of public transportation. During the study, the impact of segmentation, brand creation, introduction of innovative technologies, adjustment of pricing policy, advertising and information delivery strategies on the efficiency of public transport in the field of transport is analyzed. The results show that the correct use of marketing approaches serves to increase the flow of passengers, improve the quality of service and ensure the stability of the transport system.*

Keywords: *transport marketing, public transport, innovative technologies, segmentation, tariff policy, passenger flow, digital marketing, service quality, brand building, communication strategies.*

Mintaqaviy transport tizimi aholi hayot sifati, iqtisodiy rivojlanish va ekologik barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy shaharlar va mintaqalar o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish uchun transport infratuzilmasining samaradorligi katta ahamiyatga ega. Ammo so'nggi yillarda transport tizimining yetarlicha rivojlanmaganligi natijasida tirbandlik, ekologik muammolar va yo'lovchilar oqimining kamayishi kuzatilmoqda. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun marketing strategiyalarini transport tizimiga tatbiq etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Jamoat transportidan foydalanishni rag'batlantirish va yo'lovchilarni jalb qilish bo'yicha xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, samarali marketing strategiyalari orqali jamoat transportining raqobatbardoshligini oshirish mumkin. Masalan, Ibraeva va de Sousa (2014) tomonidan olib borilgan tadqiqotda shahar

SJIF:5.219

jamoat transportining past imidji hamda avtomobil sanoati tomonidan olib borilgan agressiv marketing kampaniyalari sababli odamlar shaxsiy transport vositalariga ko'proq ishonch bildirishini ko'rsatdi. Shu bois, jamoat transportining imidjini yaxshilash va yo'lovchilarga qulay xizmat ko'rsatish bo'yicha marketing vositalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Transport xizmatlarining samaradorligi va yo'lovchilar oqimini oshirish uchun marketingdan foydalanishning quyidagi asosiy jihatlarini ajratish mumkin:

1. Transport xizmatlarining brendini yaratish va targ'ib qilish.

Samarali transport tizimlari o'z xizmatlarini brend sifatida shakllantiradi va yo'lovchilarga jozibador qilib ko'rsatadi. Berdiyrov (2022) tomonidan o'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, jamoat transporti xizmatlarini marketing orqali to'g'ri targ'ib qilish, yo'lovchilarning unga bo'lgan ishonchini oshirish va xizmatlardan foydalanish darajasini ko'tarish imkonini beradi.

2. Narx siyosati va chegirmalar tizimi.

Yo'lovchilarni jamoat transportiga jalb qilishning samarali usullaridan biri moslashtirilgan narx siyosatini ishlab chiqishdir. Ibraeva va de Sousa (2014) tadqiqotida qayd etilganidek, jamoat transporti tariflarining moslashuvchanligi va yo'lovchilarga maxsus chegirmalar taqdim etilishi transport xizmatlaridan foydalanish ko'rsatkichlarini oshiradi.

3. Innovatsion texnologiyalar va raqamli marketingdan foydalanish.

Transport kompaniyalari axborot texnologiyalaridan samarali foydalangan holda yo'lovchilar bilan aloqani yaxshilashi mumkin. Masalan, real vaqt rejimidagi harakat jadvali va mobil ilovalar orqali transport xizmatlarini targ'ib qilish yo'lovchilarga qulaylik yaratadi. Berdiyrov (2022) ta'kidlaganidek, axborot

texnologiyalarining rivojlanishi jamoat transportining jozibadorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

4. **Xalqaro tajribalarni joriy etish.** Ko'plab rivojlangan mamlakatlarda transport tizimini rivojlantirish uchun marketing yondashuvlaridan foydalanish keng tarqalgan. Masalan, **Singapur va London** shaharlarida jamoat transportidan foydalanishni rag'batlantirish maqsadida **raqamli marketing kampaniyalari**, yo'lovchilarga qulay ma'lumot taqdim etuvchi tizimlar hamda ekologik toza transport targ'ib qilinadi.

Ushbu maqolada marketing tamoyillaridan foydalanish orqali mintaqaviy transport tizimining samaradorligini oshirish masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – transport tizimini marketing vositalari orqali takomillashtirish va aholining jamoat transportiga bo'lgan ishonchini oshirishga qaratilgan strategiyalarni aniqlashdir.

Ushbu tadqiqot quyidagi vazifalarni o'z ichiga oladi:

- Transport xizmatlarini marketing orqali rivojlantirishning nazariy asoslarini tahlil qilish;
- Jamoat transportidan foydalanish darajasini oshirish bo'yicha xalqaro tajribalarni o'rganish;
- Marketing strategiyalarining transport tizimidagi samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Shu tariqa, mintaqaviy transport tizimini rivojlantirish uchun marketing yondashuvlarining ahamiyati ortib bormoqda. Marketing strategiyalaridan to'g'ri foydalanish yo'lovchilar oqimini oshirish, xizmat sifatini yaxshilash va mintaqaviy transport tizimining samaradorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Asosiy qism

Mintaqaviy transport tizimini samarali rivojlantirish va aholining jamoat transportidan foydalanish darajasini oshirish uchun marketing vositalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Transport marketingi orqali yo'lovchilarning ehtiyojlari o'rganilib, ularga qulay va samarali xizmat ko'rsatish imkoniyati yaratiladi. Transport marketingining asosiy maqsadi – jamoat transportidan foydalanish ko'rsatkichlarini oshirish, yo'lovchilarga qulaylik yaratish va ekologik barqarorlikni ta'minlashdan iborat.

Transport marketingining asosiy tamoyillari

Transport sohasida marketing strategiyalarining samarali bo'lishi uchun quyidagi tamoyillarga rioya qilish lozim:

1. Bozor segmentatsiyasi va iste'molchilarning ehtiyojlarini o'rganish. Transport xizmatlarini taklif qilishdan oldin aholining harakatlanish odatlari, yo'lovchilar oqimi, talab yuqori bo'lgan yo'nalishlar va xizmat ko'rsatish soatlari chuqur o'rganilishi kerak. Jamoat transporti xizmatlari yo'lovchilar talabiga mos ravishda optimallashtirilsa, xizmat samaradorligi ortadi.

2. Raqobatbardosh transport xizmatlarini yaratish. Xususiy transport vositalariga nisbatan jamoat transportining afzalliklarini oshirish va yo'lovchilarni jalb qilish uchun xizmat ko'rsatish sifati va qulaylik darajasini oshirish muhimdir. Buning uchun jamoat transporti tizimi aniq jadval asosida ishlashi, tezkor va qulay bo'lishi lozim.

3. Brend yaratish va jamoat transporti imidjini yaxshilash. Jamoat transporti odatda ikkilamchi transport vositasi sifatida qabul qilinadi, biroq uni brend sifatida targ'ib qilish orqali yo'lovchilar ishonchini oshirish mumkin.

Rivojlangan davlatlarda jamoat transportiga bo'lgan ijobiy munosabat uni ommalashtirishga xizmat qilgan. Misol tariqasida, Londonda transport xizmatlari yagona brend ostida birlashtirilgan bo'lib, yo'lovchilar uchun qulay interfeys va ishonchli ma'lumot tizimi yaratilgan.

4. Innovatsion texnologiyalardan foydalanish. Transport tizimining samaradorligini oshirish va yo'lovchilarga qulaylik yaratish uchun mobil ilovalar, elektron to'lov tizimlari, yo'nalish monitoringi va real vaqt rejimidagi transport ma'lumotlarini taqdim etish kerak. Singapur va Seul kabi shaharlar ushbu texnologiyalarni keng joriy qilgan va natijada jamoat transportidan foydalanish darajasini sezilarli darajada oshirgan.

5. Reklama va axborot yetkazish tizimini rivojlantirish. Transport xizmatlari to'g'risidagi ma'lumotlarni yo'lovchilarga yetkazish transport marketingining eng muhim jihatlaridan biridir. Yo'lovchilar uchun qulay mobil ilovalar, interaktiv veb-saytlar, avtobus bekatlarida axborot panellari va yo'nalishlar bo'yicha xaritalar joylashtirish xizmatlardan foydalanishni osonlashtiradi.

6. Narx siyosati va chegirmalar tizimi. Jamoat transportidan foydalanishni rag'batlantirish uchun qulay tarif rejalari, chegirmalar va bonus tizimlari ishlab chiqilishi kerak. Masalan, talabalar va pensionerlar uchun imtiyozli chiptalar, oilaviy abonement tizimlari va raqamli chegirmalar joriy qilinishi mumkin.

Transport marketingining samarali usullari

Quyidagi jadvalda transport sohasida samarali marketing strategiyalari va ularning kutilayotgan natijalari keltirilgan:

Marketing usuli	Tavsif	Kutilayotgan natijalar
Segmentatsiya va iste'molchilarning ehtiyojlarini o'rganish	Yo'lovchilarning transport vositalariga bo'lgan talab va odatlarini o'rganish	Samarador transport tizimini yaratish, xizmat ko'rsatish sifati yaxshilanishi
Jamoat transportining imidjini yaxshilash	Transport xizmatlarini yagona brend ostida rivojlantirish	Yo'lovchilarning ishonchini oshirish, xizmatdan foydalanish darajasining ortishi
Innovatsion texnologiyalarni joriy qilish	Mobil ilovalar, real vaqt rejimidagi monitoring, elektron to'lov tizimlari	Yo'lovchilar uchun qulaylik yaratish, transport oqimini optimallashtirish
Raqobatbardosh tarif siyosati	Chegirmali chiptalar, mavsumiy chegirmalar, abonement tizimi	Xizmatdan foydalanish darajasining oshishi, yo'lovchilarning qoniqishi
Ma'lumot va reklama strategiyalari	Yo'lovchilarga aniq va tezkor ma'lumot yetkazish, transport xizmatlarini reklama qilish	Xizmatlardan xabardorlikning ortishi, jamoat transportidan foydalanish rag'batlantirilishi

Ko‘plab rivojlangan davlatlarda transport marketingidan foydalanish orqali jamoat transportining jozibadorligi oshirilgan. Masalan, Londonda transport tizimi yagona brend ostida birlashtirilib, barcha jamoat transporti vositalariga yagona tarif tizimi tatbiq etilgan. Shuningdek, Singapur jamoat transportini rivojlantirish bo‘yicha ilg‘or tajriba yaratgan bo‘lib, elektron to‘lov tizimlari, real vaqt rejimidagi monitoring tizimlari va yo‘lovchilarga qulay interfeyslarni joriy etgan.

Xuddi shunday yondashuvni O‘zbekiston shaharlarida ham tatbiq etish orqali jamoat transportidan foydalanish darajasini oshirish va tirbandlik muammolarini kamaytirish mumkin. Samarali marketing strategiyalari yordamida yo‘lovchilarning talab va istaklarini qondirish, xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish va ekologik barqarorlikni ta‘minlashga erishiladi.

Shunday qilib, transport marketingi nafaqat yo‘lovchilar uchun qulay transport xizmatlarini taqdim etish, balki transport tizimining samaradorligini oshirish va jamoat transportidan foydalanishni ommalashtirishda muhim vosita hisoblanadi. Marketing yondashuvlaridan to‘g‘ri foydalanish natijasida transport infratuzilmasining rivojlanishi tezlashadi va aholi uchun qulayroq sharoitlar yaratiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, transport tizimini rivojlantirishda marketing yondashuvlaridan samarali foydalanish yo‘lovchilarning jamoat transportiga bo‘lgan munosabatini ijobiy tomonga o‘zgartirish va transport xizmatlarining sifatini oshirishga yordam beradi. Jamoat transportidan foydalanish darajasini oshirish uchun brend yaratish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, narx siyosatini moslashtirish hamda reklama va kommunikatsion strategiyalarni kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Birinchi natija sifatida yo'lovchilarning transport xizmatlariga bo'lgan ishonchini oshirish mumkinligi aniqlangan. Jamoat transporti xizmatlarini brend sifatida shakllantirish, yo'lovchilar uchun qulaylik yaratish va xizmatlarni samarali targ'ib qilish natijasida aholining transport xizmatlariga bo'lgan e'tibori ortishi kuzatiladi. Shuningdek, xizmat ko'rsatish sifati oshgan taqdirda xususiy avtomobillarga bo'lgan qaramlik kamayadi.

Ikkinchi natija sifatida transport marketingi orqali transport vositalarining samaradorligi oshirilishi mumkinligi aniqlandi. Yo'lovchilarning harakatlanish odatlari va talablarini tahlil qilish orqali yo'nalishlarni optimallashtirish, real vaqt rejimidagi monitoring tizimlarini joriy qilish va transport infratuzilmasini takomillashtirish mumkin. Natijada transport tizimining samaradorligi ortib, yo'lovchilar oqimi ko'payadi.

Uchinchi natija sifatida raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar transport xizmatlarining jozibadorligini oshirishda muhim rol o'ynashi qayd etildi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, mobil ilovalar, elektron chiptalar, avtomatlashtirilgan to'lov tizimlari va real vaqt rejimidagi harakat jadvalini ko'rsatuvchi tizimlar transport xizmatlarining sifati va samaradorligini oshirishga yordam beradi. Bu esa yo'lovchilarning transport tizimiga bo'lgan qiziqishini orttiradi.

To'rtinchi natija sifatida moslashuvchan narx siyosati va chegirmalar tizimini joriy etish orqali yo'lovchilarning jamoat transportidan foydalanish ehtimoli oshishi aniqlangan. Tariflar va chegirma tizimlarini optimallashtirish, masalan, talabalar va pensionerlar uchun maxsus imtiyozlar taqdim etish, jamoat transportining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Beshinchi natija sifatida jamoatchilik bilan aloqalarni yaxshilash yo'lovchilarning transport tizimiga bo'lgan ishonchini mustahkamlashi aniqlandi. Muntazam so'rovlar, yo'lovchilarning fikr-mulohazalarini yig'ish va ularga qulay transport xizmatlarini taqdim etish orqali xizmat sifati oshirilishi mumkin. Transport kompaniyalari va yo'lovchilar o'rtasidagi muloqotni kuchaytirish yo'lovchilar ehtiyojlariga mos transport tizimini shakllantirish imkonini beradi.

Natijada, transport marketingidan samarali foydalanish orqali yo'lovchilarning jamoat transportiga bo'lgan qiziqishi oshadi, transport xizmatlari sifat jihatidan yaxshilanadi va umuman transport tizimining samaradorligi ortadi. Raqamli texnologiyalarni joriy qilish, yo'lovchilarning ehtiyojlarini chuqur o'rganish, moslashuvchan tarif va chegirma tizimlarini qo'llash hamda jamoatchilik bilan aloqa mexanizmlarini takomillashtirish orqali transport infratuzilmasining barqarorligi va samaradorligi ta'minlanadi.

Xulosa

Mintaqaviy transport tizimini rivojlantirishda marketing muhim vosita hisoblanadi. Transport xizmatlarini samarali targ'ib qilish, yo'lovchilar ehtiyojlarini o'rganish va innovatsion marketing strategiyalaridan foydalanish transport tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Raqamli marketing vositalari, narx siyosati va xalqaro tajribalardan foydalanish yo'lovchilar oqimini oshirish hamda jamoat transportidan foydalanish darajasini ko'tarish imkonini beradi. Shu sababli, transport sohasida marketing strategiyalarini takomillashtirish va ilg'or amaliyotlarni joriy etish zamon talabidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ibraeva A., de Sousa J. F. (2014). Marketing of public transport and public transport information provision. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 162, 121-128.
2. Berdiyborov T. A. (2022). Marketing of the transport services and the content and types of marketing research. World Economics & Finance Bulletin, Vol. 6, 102-112.
3. UITP Report (2021). The Role of Marketing in Public Transport. International Association of Public Transport.
4. Transport for London (2020). Digital Marketing Strategies in Public Transport. London Transport Agency.